

Admission of the mankind to the new human relationship with nature, during which a person exhausts and pollutes more and more natural resources, our attitude to nature as only to a source of raw materials, caused our time global problems - disturbed the balance of the environment. This environmental condition is also caused by the low level of environmental training and environmental education of people and requires changes not only in their behavior but, what is more important, changes in their orientation values - the formation of the youth environmental philosophy and environmental culture. In this regard environmental education and environmental training have become the new priority of educational theory and practice. Comprehensive research in reformation of the school pedagogic education in Slovakia in the context of Ukraine's integration into the European educational space has not only theoretical but above all practical significance. The example of Slovak Republic could trace the process of changes in pedagogical education from the socialist (command & administrative) to the modern school education in the country - a member of the European Union. The article analyzes the legal documents of the Slovak Republic to ensure the continuous environmental training and education of the society. Particular attention is paid to the documents aimed at environmental training and education of students at all school levels.

Key words: state environmental policy, sustainable development strategy, the primary and secondary school.

УДК 378.22

Пазюра Наталія Валентинівна,
доктор педагогічних наук, доцент,
Національний авіаційний університет, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇВ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

В статті увага приділена особливостям підготовки докторів філософії в зарубіжних країнах. Автор аналізує основні тенденції у навчанні здобувачів докторського ступеня за рубежем. Схарактеризовані основні форми та методи навчання майбутніх докторів філософії в університетах світу. Порівняльно-педагогічний аналіз дозволив окреслити заходи, необхідні для розбудови вітчизняної системи підготовки наукових кадрів на рівні доктора філософії, відповідно до сучасних європейських принципів з урахуванням прогресивного досвіду розвинених країн світу.

Ключові слова: доктор філософії, тенденції, програми підготовки, зміст, форми, методи підготовки, вищі навчальні заклади.

Постановка проблеми. Протягом останньої чверті століття підготовка наукового персоналу на третьому освітньо-науковому рівні набуває поширення в світі. Вважається, що здобувачі докторського ступеня, як найбільш кваліфікована робоча сила, крім значного внеску у економічне зростання країни, в якій вони працюють, шляхом продукування знань ще сприяють вирішенню соціальних проблем. Результатом проведення наукових досліджень в різних галузях є поява інновацій, патентування винаходів, які підвищують національну конкурентоспроможність на світовому ринку збуту.

Інтеграція України у європейський освітній, науковий і дослідницький простір, передбачає кардинальну перебудову системи підготовки наукових кадрів. Зміни в цій галузі почались у 2016 р. З цього часу замість кандидатів наук проводиться підготовка докторів філософії. Ця реформа аспірантури закріплена новою редакцією Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.). Звичайно, що перехід до підготовки докторів філософії потребує розробки й впровадження нових правил функціонування аспірантури та процедур захисту дисертаційного дослідження. На жаль, хоча законом «Про вищу освіту» вимагається впровадження в Україні наукового ступеня доктора філософії, однак конкретні параметри та механізми майбутнього функціонування цієї системи ще не визначені. Тому для їх розроблення необхідно звернутись до досвіду зарубіжних країн, в яких підготовка наукових кадрів здійснюється за такою системою вже багато років і які демонструють її ефективність та високі якісні та кількісні показники.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Так як проблематика виховання наукових кадрів за такою системою є новою, у вітчизняній літературі ця проблема у порівняльному контексті висвітлена недостатньо. Зарубіжні автори порушували питання викликів глобалізації до докторського рівня освіти (Л. Рейсберг), механізми забезпечення якості освіти (Т. Йоргенсен), здійснення наукового керівництва (Г. Грін).

Мета статі: виявити особливості у підготовці докторів філософії в зарубіжних країнах, охарактеризувати основні тенденції у навчанні здобувачів докторського ступеня за рубежем, описати основні форми та методи навчання

майбутніх докторів філософії в університетах світу, визначити кроки, необхідні для розбудови вітчизняної системи підготовки наукових кадрів на рівні доктора філософії, яка б відповідала сучасним європейським принципам з урахуванням прогресивного досвіду розвинених країн світу.

Результати дослідження. Постановою Кабінету Міністрів від 23 березня 2016 р. № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» Уряд затвердив Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступенів доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах). Упорядковано прийом до вищого навчального закладу (наукової установи) здобувачів вищої освіти ступенів доктора філософії та доктора наук; передбачаються вступні випробування та виконання особою відповідної освітньо-наукової програми ВНЗ за певною спеціальністю та проведення власного наукового дослідження; встановлюється, що підготовка в аспірантурі (ад'юнктурі) та докторантурі завершується захистом наукових досягнень аспіранта (ад'юнкта) або докторанта у спеціалізованій вченій раді; спрощується процедура в частині визначення готовності дисертації та дисертанта до атестації спеціалізованою вченою радою - лише за рішенням наукового керівника (консультанта) (підготовка висновку установи, де виконана дисертація, не передбачається); реалізується принцип автономії вищих навчальних закладів в частині набуття закладом права на підготовку наукових кадрів за своїм власним рішенням, а не за рішенням МОН.

Дослідження моделей підготовки докторів філософії в різних країнах показує, що вона трансформується від периферійної моделі, доступної для невеликої кількості елітарних груп до масової. Можна виділити декілька трендів у цьому процесі трансформації та встановити вплив історичних, економічних, культурологічних чинників на розвиток моделей. Безперечним є той факт, що чинники впливу залежать від специфічного контексту організації докторських програм у певній країні. В залежності від пріоритетів освітньої політики, відкритості освітніх систем до змін в різних країнах тенденції виявляються по різному.

Проведене дослідження свідчить про наявність певних

традицій у підготовці докторів філософії, що сформувались під впливом низки чинників. В Європі домінує тенденція до переходу від «учнівської» моделі до моделі структурованих програм як такої, що забезпечує якісну підготовку науковців та краще відповідає вимогам ринку праці. В США функціонують більш структуровані моделі, у Скандинавських країнах ці програми менш структуровані. Вартим врахування у здійсненні порівняльного дослідження є також і ступінь орієнтованості програм підготовки на керівника (супервізора). Наприклад, в Колумбії функціонує модель, орієнтована на керівника, у той час як у Фінляндії вона більш орієнтована на дослідження. Від цього залежить організація менеджменту програм (Велика Британія та США – це системи з високою орієнтацією на виконання дослідження, Данія, Фінляндія та Канада – середній рівень, Колумбія – низька). Також простежується залежність від того, чи знаходиться система вищої освіти у процесі свого розвитку (Колумбія), або є такою, що нещодавно набула статус розвиненої (Фінляндія, Данія), або добре розвинута (Канада, США, Велика Британія).

Вивчені матеріали докладів ОЕСД 2010 – 2014 рр., та Департаменту освіти і навчання 2003 р. дозволяють виділити основні тенденції у розвитку докторської освіти. До них відносять масовізацію, професіоналізацію та розвиток механізмів забезпечення якості.

По всьому світу щорічно збільшується кількість студентів докторських програм. З початку 2000 р. відсоток тих, хто здобув докторський ступінь, зріс на 38% з 154.000 чоловік у 2000 р. до 213.000 чоловік у 2009 р. у країнах ОЕСД. В середньому у 2009 р. 1.6% молодих людей, у порівнянні з 1% у 2000 р. у країнах ОЕСД, здобули докторський ступінь. Однак, відсоток здобувачів серед жінок у 2012 р. (1.5%) дещо нижче, ніж серед чоловіків (1.7%) [4, с. 6].

Масовізація докторської освіти привела до підвищення академічної мобільності студентів. У 2010 р. по всьому світу 3.6 млн. студентів навчались на міжнародних програмах і їх кількість неспинно зростає. Водночас на тлі підвищення рівня освіченості робочої сили в країнах світу за рахунок стрімкого зростання кількості тих, хто одержав ступінь доктора, спостерігається нерівномірний розподіл здобувачів по галузях, в яких були одержані наукові ступені. У більшості країн ОЕСД кількість докторів з природничих наук більше, ніж докторів гуманітарних. Причому, у галузях освіти, гуманітарних науках, медичних наук більшість здобувачів - жінки, чоловіки домінують у традиційно «чоловічих» галузях: математиці, комп'ютерних науках, інженерії, будівництві.

Вважаємо за необхідне звернути увагу на висновок науковців про неможливість працевлаштування у повному обсязі високо кваліфіковану робочу силу на ринку праці. Однак, серед докторів філософії спостерігається високі показники працевлаштування (від 93 до 99%) незалежно від гендерного аспекту [4, с. 6].

Зважаючи на збільшення кількості здобувачів ступеня доктора філософії, необхідно визнати, що не всі мають бажання та можливості продовжувати академічну кар'єру. Дослідження, проведене у країнах ОЕСД, свідчить, що здобувачі докторського ступеня у природничих науках та інженерії частіше займаються дослідженнями, у той час як доктори соціальних наук знаходять роботу, що не пов'язана із подальшим проведенням досліджень. Приймаючи до уваги, що здібності до виконання науково-дослідної роботи зараз розглядаються потенційним роботодавцем як цінні навички для будь якої компанії, постає потреба у підготовці здобувачів ступеня доктора філософії до роботи поза межами академічної діяльності шляхом виховання «трансферних (універсальних) навичок». Вважається, що доктори філософії роблять значний внесок у економічне зростання країни та вирішення соціальних проблем. Результатом проведення досліджень в інженерній галузі, медицині є створення інновацій, патентування

винаходів, які підвищують національну конкурентоспроможність на світовому ринку. Таким чином, виховання підприємницької культури, необхідної для інноваційних підприємств – це основний компонент компетенції дослідника XXI століття.

В таких документах, як Берлінське комюніке (2003) та Бухарестське комюніке (2012) можна знайти заяви щодо необхідності професіоналізації докторської освіти шляхом забезпечення здобувачів загально професійними «трансферними» навичками. Однак, на основі вивчення досвіду 19 країн ОЕСД, можна зробити висновок про надання переваги у програмах підготовки саме розвитку дослідницьких навичок, орієнтацією здобувачів на працевлаштування в академічній галузі, спрямування уваги на поліпшення дослідної роботи, ніж на виховання універсальних навичок у майбутніх докторів філософії.

Ще однією особливістю підготовки докторів філософії в зарубіжних країнах є застосування механізмів забезпечення якості освіти. Це пояснюється тим, що в економіках, заснованих на знаннях, виробництво знань перетворилося на товар та стратегічний ресурс країни. Посилення глобальної конкуренції змусив теоретиків та практиків освіти приділяти більше уваги оцінюванню якості досліджень. Оцінювання розглядається як ефективний засіб для забезпечення більшої прозорості освітньої діяльності та звітності дослідних організацій перед суспільством [4, с. 7].

Багато західних країн проводять політику у галузі вищої освіти на основі систематичного визначення критеріїв та проведення оцінювання університетів, включаючи докторські програми як основний засіб забезпечення якості освітніх послуг. Найбільш популярні та вживані методи – це огляди, перевірка показників бібліометричних даних або комбінація цих методів.

Виробник знань – здобувач ступеня доктора філософії – був визнаний важливим соціальним та економічним активом. Тому «полювання» на висококваліфікованих спеціалістів, які приїжджають з різних країн для здобуття докторського ступеня, все більше набуває популярності [4, с. 8]. Крім того, правильний вибір кандидатів на докторські програми є критично важливим для їх ефективності. Дослідження свідчать про те, що кандидати повинні обиратись серед успішних та креативних молодих людей, таких, що мають академічну мету, компетентні в галузі, в якій проводять дослідження, та не бояться труднощів (П. Деніколо, P. Denicolo) [3, с. 693].

Вивчення матеріалів з теми дослідження дозволяє зробити висновок щодо використання більш, ніж одного методів у різних країнах до вибору здобувачів. До них відносяться проведення регіональних та централізованих екзаменів, що розробляються відповідальними за проведення докторських програм органами, врахування рекомендаційних листів, результатів академічної діяльності, тем дисертаційних досліджень. Так, в Туреччині проводяться централізовані екзамени, які вимірюють загальні академічні знання, але дослідження свідчать, що вони не є визначальним показником майбутнього успіху здобувача на науковій ниві. В Німеччині прийом на програми відрізняється в різних землях, але загальна процедура подібна до процедури Університету Бремена, що полягає у пропозиціях вступника щодо теми дослідження, яку приймає комітет та одержує погодження професора [1, с. 264].

Особлива увага у програмах підготовки докторів філософії приділяється розвитку інформаційних технологій, проведенню міждисциплінарних досліджень, та навичкам роботи у команді. Основні причини таких змін полягають у необхідності підвищення міжнародної мобільності студентів та академічного персоналу для створення загальноєвропейського освітнього простору. Хоча Дж. Садлак (J. Sadlak) та А. Купфер (A. Kupfer) вважають, що європейський континент відстає від

англо-американських традицій в аспектах підготовки кваліфікованих дослідників.

На думку дослідників, ефективність докторських програм залежить в більшій мірі від одержання здобувачами глибоких міждисциплінарних знань, навичок ефективного використання дослідних методів, навичок критичного мислення та вирішення проблем, здібності створювати нові моделі, підходи та теорії.

Дослідження також свідчать про те, що для більшої ефективності підготовки навчальна програма для докторів філософії повинна бути реструктуризована. Віссеншафтрад [7] наполягає на необхідності озброєння здобувачів інформацією та навичками, необхідними в галузі їхнього дослідження та у взаємозв'язку з іншими дисциплінами. А. Демірболат (A. Demirbolat) критикує програми за слабкий взаємозв'язок між теорією та практикою [2, с. 47]. Так, в Університеті Бремен (Німеччина) здобувачі можуть приймати участь у колоквиумах та самостійно обирати курси навчання серед яких є програми зі статистики, техніки доповідей, огляду літератури тощо. В Університеті Едже (EdgeUniversity) (США) програма складається з обов'язкових та елективних курсів, які погоджуються з Радою вищої освіти. Курси варіюються на різних департаментах. Спільні курси орієнтовані на проведення дослідження, розвиток наукових методів та технік, використання прикладної статистики [1, с. 265].

Е. Кац (E. Katz) вважає, що здобувачі повинні одержати навички та знання з часового, стресового та комунікативного менеджменту для ефективного завершення процесу навчання [6, с. 5]. Дослідження також свідчать про необхідність забезпечення супервізорами диверсифікованих форм одержання знань (лекцій, семінарів, колоквиумів, симпозіумів, конгресів, тощо). Крім розподілу інформації або розвитку навичок, супервізор також повинен підготувати здобувачів до ефективного кар'єрного планування. Необхідно пам'ятати, що досвід супервізора відіграє вирішальну роль у розвитку навичок здобувача проводити дослідження. Дружні взаємовідносини з супервізором, засновані на довірі, позитивно впливають на дослідження здобувача [1, с. 280].

Досліджуючи проблему підготовки докторів наук, неможливо не порушити питання форм та методів навчання, що використовуються керівниками і які поєднують аудиторні та позааудиторні форми. Найбільш часто вживані методи аудиторних занять включають кейс стаді, рольові ігри, проблемно-засноване навчання, вправи з використанням веб-технологій, симуляції, конструктивістське навчання, кооперативне навчання. Методи позааудиторних занять включають онлайн діяльність, проведення проєктів активного дослідження, громадську діяльність, крос культурні обговорення, дослідження культурологічної історії громад, розроблення портфоліо, рефлексивне письмо щодо виконаних видів робіт.

Проаналізуємо найбільш полярні та ефективні методи роботи з докторантами в зарубіжних країнах. Одним з популярних методів серед здобувачів є аудиторні обговорення в малих та великих групах. Так, за свідченням студентів університету Мехіко, їм особливо подобаються обговорення, які сприяють обміну досвідом, допомагають трансформувати своє мислення, в яких здобувачі мають змогу висловити свою точку зору. Важливо, що в дискусіях різні точки зору

обговорюються та часто інтегруються. Всі здобувачі визнають користь від обговорень досліджень, і як вони можуть бути застосовані на практиці. Тобто, головною рисою є практична спрямованість навчання докторів філософії [5, с. 83]. Здобувачі приймають участь у проблемно орієнтованому навчанні, які допомагають надати слово всім учасникам і надати уроку практичне спрямування. Кейс-метод, рольові ігри, мозковий штурм щодо можливих рішень проблеми є одними з етапів діяльності. Симуляції також значно збагачують досвід, наприклад, коли здобувачі змушені відповідати на повідомлення акціонерів і вирішувати реальні проблеми організації тощо. Рефлексивне письмо також вважається дуже ефективним методом з розвитку критичного мислення [5, с. 84 – 85].

Майбутніх докторів філософії навчають практичним методам проведення досліджень. Така діяльність передбачає проведення спостереження, збір та аналіз інформації, перевірку результатів, виконання обов'язків керівництва освітніх закладів, як частини спостереження. Діяльність з керівництва має на меті розвиток професійних навичок, інструкційну супервізію, громадську діяльність. Завдання включають проведення інтерв'ю з учителями, керівниками освітніх закладів, вченими [5, с. 87]. Цікаво, що такі завдання, як створення відео або аудіо записів, якщо вони не були частиною іншого завдання, не одержали схвалення серед здобувачів. Водночас, найбільше здобувачам подобались креативні завдання, створення постерів, розроблення портфоліо, написання рецензій тощо.

Проведене дослідження свідчить про те, що багато уваги приділяється створенню «органічного навчального середовища» для майбутніх докторів філософії і передбачає забезпечення турботливого відношення з боку керівника, а також відкритості, психологічної безпеки, довіри, гнучкості, критичної рефлексії, креативності. Корисним є структурування групи здобувачів для забезпечення можливості для критичного обговорення, встановлення довіри у взаєминах між студентами та професором. Коли керівник створює органічне навчальне середовище, це відкриває простір для зростання інтересу та приводить до кооперативного навчання [5, с. 89].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, проведене дослідження дозволяє зробити висновок про існування певних тенденцій у розвитку освіти на третьому освітньо-кваліфікаційному рівні в світі (масовізація, професіоналізація, забезпечення якості). Вивчення змісту навчання програм підготовки докторів філософії переконує у важливості практично спрямованого навчання, і передбачає, крім засвоєння професійних знань, набуття навичок роботи в команді, лідерства, часового менеджменту. Серед найбільш популярних форм та методів навчання можна виділити кейс стаді, мозковий штурм, симуляції тощо. Вартим для запозичення у вітчизняну освітню практику вважаємо досвід створення сприятливого освітнього середовища та встановлення довірливих взаємовідносин між здобувачем та його керівником.

Подальші наукові пошуки плануємо спрямувати на вивчення кваліфікаційних та особистісних якостей наукового керівника, умови створення сприятливого навчального середовища для підготовки докторів філософії в зарубіжних країнах.

Список використаних джерел

1. A Comparative Study of Selection, Training and Advisory Practices for Doctoral Education. Yılmaz Tonbul. (2014). Eurasian Journal of Educational Research, Issue 55, 263-282
2. Demirbolat, A. (2005). Yüksek lisans öğrencilerinin programdan ve öğretim elemanlarından beklentileri. [The expectations of the post graduate students about the program and the academic staff]. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi 1(3), 47-64.
3. Dencic, P. (2004). Doctoral supervision of the ve beer of satisfaction and competence. Studies in Higher Education, 29(6), 693-707.
4. Drivers and Interpretations of Doctoral Education Today: National Comparisons. Lesley Andresa (ed.), Frontline Learning Research, Vol.3 No. 3 Special Issue (2015), 5 – 22

5. Gordon S. P., Oliver J. (2015). Examining the Value Master's and PhD Students. Place on Various Instructional Methods in Educational Leadership Preparation. *International Journal of Educational Leadership Preparation*, Vol. 10, No. 21– April, 2015, 77 – 98
6. Katz, E. L. (1997) Key players in the dissertation process. *New Directions for Higher Education*, 99, 5-16.
7. Wissenschaftsrat (2002) Empfehlungen zur Doktorandenausbildung Retrieved May 10 2012 from www.wissenschaftsrat.de/download/archiv/5459-02.pdf.

В статті основне внимание уделяется особенностям подготовки докторов философии в зарубежных странах. Автор анализирует основные тенденции в обучении соискателей степени доктора за рубежом. Охарактеризованы основные формы и методы обучения будущих докторов философии в университетах мира. Сравнительно-педагогический анализ позволил очертить меры необходимые для построения отечественной системы подготовки научных кадров на уровне доктора философии в соответствии с современными принципами и с учетом прогрессивного опыта развитых стран мира.

Ключевые слова: доктор философии, тенденции, программы подготовки, содержание, формы и методы обучения, высшие учебные заведения.

During the last quarter of the century, the training of scientific personnel at the third educational-scientific level has become widespread in the world. It is believed that PhD candidates, as the most skilled workforce, in addition to making a significant contribution to the economic growth of the country in which they work, through the production of knowledge, still contribute to solving social problems. The result of their researches in various fields is the emergence of innovation, patenting inventions that enhance national competitiveness in the global market. Integration of Ukraine into the European educational, scientific and research space involves a radical reorganization of the training system of scientific personnel. Unfortunately, although the Law «On Higher Education» requires the introduction of a doctoral degree in Ukraine, the specific parameters and mechanisms for the future functioning of this system have not yet been determined. Therefore, in order to develop them, it is necessary to address the experience of foreign countries in which the training of scientific personnel has been carried out under such a system for many years and demonstrate its efficiency and high qualitative and quantitative indicators. In this paper the author identifies peculiarities in the training of PhD in foreign countries, describes the main tendencies in the training of applicants for doctoral degrees abroad, describes the main forms and methods of teaching future philosophy doctors at universities of the world, identifies the steps necessary to develop a national system for training scientific personnel on the level of PhD, which would correspond to modern European principles, taking into account the progressive experience of the developed countries.

Key words: PhD, tendencies, curriculum, content, forms and methods of education, higher educational establishments.

УДК: 17.023.36:378(438)

Папушина Валентина Антонівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
Хмельницький національний університет, м. Хмельницьк

ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ПОЛЬЩІ

У статті представлено сучасні теоретичні напрацювання польських науковців з проблеми формування естетичної культури студентів ВНЗ та розглянуто їх практичне втілення в освітній процес. Автором виокремлено ідеї «естетичної реальності», виховання естетичних почуттів, визначення поняття «естетичний розум». Відмічено поєднання наукових досягнень філософії, психології, культурології, педагогіки та створення на цій основі самобутнього вчення про «вікриту душу», «естетичне поле», евристичне та гедоністичне пізнання прекрасного.

Ключові слова: естетична культура, міжкультурний простір, «естетичне поле», етнокультура, естетична реальність, естетичний розум, естетичні почуття, «виховання до мистецтва», «виховання через мистецтво», самовиховання, самореалізація.

Постановка проблеми. Польська теорія естетичного виховання сьогодні активно розвивається в поєднанні з науковими досягненнями філософії, психології, культурології, педагогіки. Варто назвати концепції таких науковців, як С. Шуман (психолог) про співвідношення між підсвідомим і свідомим, що визначає можливості мистецтва впливати на особистість, Б. Суходольський (філософ і культуролог), який представив вчення про спрямування життя молоді на загальнолюдські естетичні цінності й ідеали, С. Осовський (соціолог), який об'єднав сфери дослідження естетики і соціології. Польська педагогічна наука наповнила новим змістом зарубіжний досвід: концептуальні підходи до проблеми формування естетичної культури, здійснені у працях професора Сассекського університету П. Еббса, когнітивно-феноменальну теорію С. Епштейна та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Польський досвід у поєднанні зі світовими науковими досягненнями в галузі формування естетичної культури студентів вищої школи викликав зацікавлення українських науковців. М. Лещенко розглянула концепції естетичного виховання в науковій думці Польщі і знайшла приклади засвоєння польською педагогікою та реалізації науково-естетичної думки зарубіжних вчених, зокрема англономовних дослідників. О. Безмертна, дослідивши вплив комплексу мистецтв на формування естетичного досвіду студентів класичних університетів Польщі, вказала, що естетичне виховання ґрунтується на давніх філософсько-педагогічних традиціях та сучасних

тенденціях розвитку мистецької освіти. Велику роль у збагаченні духовного світу студентів Польщі відіграють, на думку української дослідниці О. Бондаренко, університетські осередки культури.

Мета статті: здійснити аналіз передового наукового та педагогічного досвіду Польщі з формування естетичної культури студентів ВНЗ.

Результати дослідження. «Резонансна єдність підсвідомого та свідомого в ході пізнання істини зумовлює створення особливої атмосфери, яка переживається як радість, щастя, буття. Навчання, що продукує такі почуття, повинно бути віднесене до категорії прекрасного і має вважатися естетично ідеальним» [5, р. 65–67]. Ця думка є ключовою в розумінні вкладу польської педагогіки в практику естетичного виховання. Теорія естетичного виховання, зазначає М. Лещенко, виникла в Польщі на межі XIX і XX століть, ґрунтуючись на філософських вченнях і створюючи власні наукові концепції. Ф. Знанецький, автор тритомної «Історії естетики», побудував свою теорію на ідеях «естетичної реальності» Ф. Шіллера. В. Татаркевич, автор теорії естетичних переживань, тлумачив естетичність як здатність предметів викликати естетичні почуття. Р. Інгарден, учень і послідовник вчення Е. Гусерля, в праці «Переживання – твір – цінність» стверджує, що твір мистецтва є інтерсуб'єктивним багаторівневим інтенціональним предметом, що дає можливість доокреслення твору, яке реалізується за участі актів естетичної перцепції, переживання та уяви в процесі конститування